

**ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ОСВІТНЬОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ: СТРАТЕГІЇ, НАВИЧКИ ТА ПІДХОДИ**

УДК 378.03.041(092) (437)

*Юлія Талалай, аспірант кафедри романських мов і компаративістики
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

**ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ОСВІТНЬОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ: СТРАТЕГІЇ, НАВИЧКИ ТА ПІДХОДИ**

У статті схарактеризовано загальні цілі освітньої навчальної програми з іноземної мови в середніх школах Польщі, а саме: загальні цілі передбачають індивідуальний підхід до розвитку знань, вмінь та навичок учнів, з урахуванням здібностей та інтересів, а також розвиток навичок соціальної поведінки: культурної самоідентифікації та відповідних канонів спілкування в повсякденному та професійному житті; крім індивідуального підходу виокремлено міждисциплінарний підхід до вивчення іноземної мови, який передбачає формулювання теми, наприклад, розмовної теми, пов'язаної з іншими шкільними предметами (географія, біологія, історія та ін.); у статті виокремлено міжкультурну компетенцію, тобто зацікавленість і відкритість по відношенню до інших культур і здатність сприймати подібності та відмінності різних культур; у статті описано навички та вміння учнів в чотирьох видах діяльності.

***Ключові слова:** освітня програма, іноземна мова, індивідуальний та міждисциплінарний підходи, міжкультурна компетенція, вміння та навички.*

Літ. 15.

*Юлія Талалай, аспірант кафедри романской филологии и компаративистики
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко*

**ОБЩИЕ ЦЕЛИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ С ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА
В СРЕДНИХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩИ: СТРАТЕГИИ, НАВЫКИ И ПОДХОДЫ**

В статье анализируются общие цели образовательной программы с иностранного языка в средних школах Польши, в частности: общие цели предусматривают индивидуальный подход к развитию знаний, умений и навыков учеников, принимая во внимание способности и интересы, а также развитие навыков социального поведения: культурной самоидентификации и соответственных канонов общения в повседневной и профессиональной жизни; кроме индивидуального подхода выделено и междисциплинарный подход, который предусматривает формулирование темы, например, разговорной темы, которая связана с другими школьными предметами (география, биология, история и др.); в статье выделено и межкультурную компетенцию, заинтересованность и открытость учеников по отношению к другим культурам и возможность воспринимать сходства и отличия между культурами; в статье описано умения и навыки учеников в четырех видах активности.

***Ключевые слова:** образовательная программа, иностранный язык, индивидуальный и междисциплинарный подходы, межкультурная компетенция, умения и навыки.*

*Yuliya Talalay, Postgraduate Student of the Romance Philology and Comparative Studies Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

**THE GENERAL PURPOSES OF THE EDUCATIONAL PROGRAMME OF A FOREIGN
LANGUAGE IN THE SECONDARY SCHOOLS IN POLAND: THE STRATEGIES,
SKILLS AND APPROACHES**

The article focuses on the analysis of the general purposes of an educational programme of a foreign language in the secondary schools in Poland, in particular: the general purposes that include an individual approach to the development of knowledge and skills of pupils taking into account their talents and interests, and also the development of the skills of a social behaviour: the cultural self-identification and the certain rules of communication in every day life as well as in the professional life. The author singles out the interdisciplinary approach, which implies the formulation of the conversational topic connected with the school disciplines (geography, biology, history and etc.); and singles out the intercultural competence: the interests and openness of pupils concerning the different cultures and the ability to comprehend the similarities and differences among these cultures; the article deals with the description of pupils' skills in four types of activity.

***Keywords:** an educational programme, a foreign language, the individual and interdiscipline approaches, an intercultural competence, skills.*

Аналіз основних досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Сучасні

австрійські науковці К.-Б. Бекман [9], Х. Крайст [10], Х.-Дж. Крумм [15] займались проблемою дослідження навчання іноземних мов в середніх

ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ОСВІТНЬОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ: СТРАТЕГІЇ, НАВИЧКИ ТА ПІДХОДИ

школах. Розвитку шкільної іншомовної освіти в Чеській Республіці присвячені праці С. Єлінек [13], Холец [11], В. Янікова [12]. Вітчизняні дослідники, такі як: Т. В. Боднарчук [1], Л.С. Зайцева [2], Н.В. Нікольська [4], М. Тадеєва [6], В.П. Кемінь [3], Ю.О. Талалай [7] також намагались схарактеризувати іншомовну освіту в умовах білінгвізму та мультилінгвізму. Проблемі раннього навчання іноземних мов у Чеській Республіці присвячені дослідження О.А. Пукас [5]. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених дослідженню шкільної іншомовної освіти, недослідженими є загальні цілі освітньої навчальної програми з іноземної мови в умовах мультилінгвізму.

Мета дослідження – схарактеризувати загальні цілі освітньої навчальної програми з іноземної мови в середніх школах Польщі.

Поставлена мета вимагає виконання таких **завдань**:

а) описати завдання школи, як окремої інституції, які постають перед школою для успішного виконання навчальної програми з іноземної мови;

б) виокремити індивідуальний та міждисциплінарний підходи до розвитку знань, вмінь та навичок учнів;

в) описати загальні цілі освітньої навчальної програми з іноземної мови;

г) схарактеризувати навички та вміння учнів в чотирьох видах діяльності.

Виклад основного матеріалу. Реформа системи освіти в Польщі передбачає виконання загальноосвітніх цілей. Після закінчення навчання в середній школі учень-випускник – це зріла, сформована особистість, здатна зробити правильний, поміркований вибір, приймати участь в суспільному житті і займатись саморозвитком. Таким чином, загальні цілі навчання передбачають *індивідуальний підхід* до розвитку знань, вмінь та навичок учнів, з урахуванням здібностей та інтересів, а також розвиток навичок соціальної поведінки: культурної самоідентифікації та відповідних канонів спілкування в повсякденному та професійному житті.

Завдання школи, як окремої інституції, – створення належних умов для самореалізації учнів у різних галузях мистецтва, науки, техніки і спорту, розвиток критичного мислення і роздумів про власну ієрархію цінностей тощо. Вищезгадані загальноосвітні цілі стосуються всіх навчальних предметів в середніх школах в Польщі. В загальноосвітніх цілях передбачено також вивчення другої іноземної мови (L2) та виокремлено наступні завдання, які постають перед школою:

1) розвиток почуття власної гідності та впевненості учня;

2) формування індивідуальної мовної компетенції учня;

3) забезпечення доступу до автентичних навчальних матеріалів;

4) практика усного та писемного мовлення іноземною мовою учнями;

5) навчання азів самостійного вивчення іноземною мовою учнями.

Кінцева мета цього етапу – досягнення рівня володіння іноземною мовою учнями з питань повсякденного життя (рівень володіння мовою B1). У процесі навчання іноземною мовою необхідно зосередити увагу на функціях мови та збільшення словникового запасу, необхідного для спілкування в повсякденному житті; зробити нахил на розвиток вмінь та навичок аудіювання та говоріння, інтегруючи при цьому такі види діяльності як читання та письмо, використання граматичних конструкцій, необхідних для висловлення тверджень щодо минулого та майбутнього, просторових відносин і сьогодення тощо. За допомогою знань, вмінь та навичок, набутих в процесі вивчення першої іноземної мови (L1), а також розвитку індивідуальних стратегій навчання, здійснюється досягнення вищезгаданих цілей для вивчення другої іноземною мовою (L2).

Освітня навчальна програма з іноземною мовою зосереджує увагу вчителя на розвитку *компетентностей* учня та *стратегії самоосвіти*. Згідно з навчальним планом викладання іноземною мовою (англійської мови) в школах Польщі триває порівняно короткий час, наприклад, у середній школі протягом 3-х років. Самоосвіта відіграє важливу роль у житті учнів старших класів, адже, учням старших класів середніх шкіл необхідно відрізнитись рівнем володіння іноземною мовою, тобто використовувати англійську мову не лише в повсякденних ситуаціях, але й розширити знання з різних галузей самостійно. Таким чином, навчальна програма пропонує поступово відійти від традиційного навчання. Завдання вчителя полягає в тому, щоб допомогти учням в самостійному навчанні (допомагаючи вчитися). Вищезгадана стратегія навчання впливає з рекомендованого в останні роки навчання, цілеспрямованого на учня (особистісно-орієнтоване навчання) (*learner-centeredness*). Завдання вчителя полягає в зосередженні зусиль, щоб задовольнити навчальні потреби учнів, враховуючи індивідуальні можливості кожного учня. Крім того, перевагою особистісно-орієнтованого навчання є підвищення рівня

ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ОСВІТНЬОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ: СТРАТЕГІЇ, НАВИЧКИ ТА ПІДХОДИ

взаєморозуміння між вчителем та учнем, тому процес навчання іноземної мови спрощується.

В Польщі функціонують початкові школи, в яких учні вперше знайомляться з другою іноземною мовою (німецькою, французькою, іспанською, італійською та ін.), навчаючись в першому класі. Першою іноземною мовою (L1) в таких школах є англійська. Домінування англійської мови в навчальних програмах як першої іноземної мови (L1) можна пояснити фактом універсальності та міжнародним рівнем використання англійської мови в усіх сферах життя не лише у Польщі, а й в світі (ЗМІ, економіка, політика, інформатика тощо). Згідно з навчальною програмою з іноземної мови в Польщі, використання учнями досвіду вивчення першої іноземної мови (L1) є корисним і необхідним в досягненні цілей в процесі навчання другої іноземної мови (L2), тобто відбувається процес інтегрування знань, вмій та навичок, набутих під час вивчення першої іноземної мови (L1) та активного використання вмій та навичок в процесі виконання завдань під час вивчення другої іноземної мови (L2).

Навчальна програма з іноземної мови передбачає *міждисциплінарний підхід* до вивчення іноземної мови, який передбачає формулювання теми, наприклад, розмовної теми з іншими шкільними предметами (географія, біологія, історія та ін.). Під час виконання міждисциплінарних проєктів або використання інформації з інших галузей науки, в процесі обговорення, розробки тощо, учні мають можливість продемонструвати рівень володіння першою іноземною мовою і поглибити свої знання. Учні мають змогу самостійно обирати теми проєктів відповідно до власних інтересів. Крім того, тематичний зв'язок з іншими шкільними предметами дозволяє сприйняти мову як корисний інструмент з метою отримання знань, вмій та навичок. Факти і явища з інших галузей науки сприяють збагаченню і диверсифікації навчальної діяльності, а також розширенню загальних знань учнів і допомагають мовній асиміляції. Слід також зазначити, що міждисциплінарний підхід дозволяє задіяти загальні компетентності, такі як можливість аналізувати думки і факти, здійснювати пошук і впорядкування інформації, творчий підхід до вирішення проблем або спонукання учнів до самонавчання в процесі навчання іноземної мови. Таким чином, учням рекомендується використовувати аналогічні стратегії, які в даному випадку є фіксованими, з метою отримання і запам'ятовування інформації з різних предметів.

Використовуючи різноманітні стратегії, вчитель полегшує засвоєння початкових предметів, що сприймаються учнями як складні або менш цікаві. Як результат, в учнів спостерігається підвищення рівня мотивації та відчуття незалежності. Вивчення іноземної мови розширює світогляд і вносить лепту в розвиток зрілої особистості учня. Інтелектуальна і соціальна зрілості розвиваються за допомогою розробки методів самонавчання, учні стають незалежними від вчителя, приймають самостійні рішення тощо. Соціально-зріла особистість:

- ідентифікує себе, а також може відповісти на запитання: "Хто я?" "Яка моя ієрархія цінностей?";

- усвідомлює власну культурну й національну самобутність і унікальність;

- виявляє терпимість і співчуття до інших людей.

В епоху загальної глобалізації і європейської інтеграції, міжособистісні навички спілкування учня, здатність працювати в команді, вміння обґрунтовувати власну думку, здійснювати аналіз і конструктивно оцінювати думку інших людей, вміння вести переговори є необхідними для належного вирішення соціальних, професійних проблем не лише з співвітчизниками, а й з іноземцями. Завдання школи, вчителя іноземної мови, зокрема, полягає в наданні підтримки учням в розвитку *міжкультурної компетенції*, тобто цікавості і відкритості по відношенню до інших культур і здатності сприймати подібності та відмінності різних культур. Польські педагоги Х. Коморовська [14] та Е. Бандура [8] зазначають, що вищезгадані навички повинні слугувати засобом встановлення і підтримання контактів з іноземцями [14, 20; 8, 63].

Таким чином, навчальна програма в середніх школах в Польщі передбачає використання в представленому мовному матеріалі історичних фактів, традицій та ряду звичок повсякденного життя мешканців інших країн, різних культур, мова яких вивчається учнями. Отже, навчальна програма встановлює цільові показники, відповідно до положень Основної навчальної програми (*Podstawy Programowej*) для вивчення другої іноземної мови (L2) в середніх школах Польщі, з особливим акцентом на розвиток основних вмій та навичок спілкування учнів, їх незалежності і соціальної зрілості.

Як уже зазначалося вище, головною метою вивчення другої іноземної мови в середніх школах Польщі є розвиток вмій та навичок учнів ефективного спілкування з носіями мови щодо повсякденних питань. Незважаючи на той факт,

ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ОСВІТНЬОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ: СТРАТЕГІЇ, НАВИЧКИ ТА ПІДХОДИ

що навчальна програма охоплює курс іноземної мови для початківців, існує значний відсоток учнів, які бажають здати загальний іспит з англійської мови, а саме: базовий рівень володіння іноземною мовою. З метою успішної здачі цього іспиту учень повинен володіти такими навичками з іноземної мови:

- **аудіювання:** *учень повинен розуміти інструкції вчителя, загальний зміст розмови, наприклад, телефонна розмова, прості діалоги; учень повинен розуміти загальний зміст простих тверджень, що містять заплутані елементи, значення яких учень може здогадатися з контексту; учень повинен вміти розрізняти текст і основні ідеї; визначити тип тексту; знайти конкретну інформацію в простих текстах;*

- **говоріння:** *учень повинен вміти ставити запитання та відповідати на них; ініціювати, підтримувати та завершувати розмову з носіями мови; виражати власну думку; вступати в дискусію; вміло використовувати основні знання соціально-культурних реалій англійської мови;*

- **читання:** *учень повинен розуміти загальний зміст текст; розуміти загальний зміст тексту з незрозумілими фрагментами; розуміти загальний зміст тексту при швидкому читанні; розуміти зміст інструкцій, меню, оголошення, реклами тощо; розуміти основні ідеї тексту; учень повинен вміти визначити тип тексту; учень повинен вміти знайти необхідну інформацію в частково незрозумілому тексті;*

- **письмо:** *учень повинен вміти висловлювати власну думку графічно: написання листів, есе, розповідей тощо; учень повинен вміти вміло використовувати правила орфографії, пунктуації;*

- **інші навички:** *учень повинен вміти знайти та упорядкувати інформацію, факти; учень повинен вміти вирішувати проблеми за допомогою стратегій розвитку та вдосконалення; учень повинен вміти об'єктивно оцінювати власні недоліки та переваги тощо.*

Крім того вищезгаданих навичок, учні повинні досягти наступні освітні цілі:

- розвинути почуття власної гідності і приналежності до місцевого співтовариства, нації, держави, Європейського співтовариства і світу;

- зміцнити позитивне ставлення до національних традицій, свят і звичаїв;

- усвідомити важливість сім'ї в житті людини і роль учня в ній;

- розвинути здатність розуміти потреби інших людей і сформувати дух товариства, дружби, толерантності по відношенню до інших;

- розвинути вміння співпрацювати з іншими парами, групами, командами;

- висловлювати свої думки і почуття, співпереживати іншим людям;

- розвивати здатність оцінювати власну поведінку та поведінку інших людей, а також передбачати потенціальні наслідки поведінки.

Висновки. Підсумовуючи вищезгадане, для досягнення загальноосвітніх цілей завдання школи, як окремої інституції, полягає в розвитку почуття власної гідності та впевненості учня, формуванні індивідуальної мовної компетенції учня, практиці усного та писемного мовлення іноземною мовою учнями, навчанні азів самостійного вивчення іноземної мови учнями. Загальні цілі освітньої навчальної програми з іноземної мови в Польщі включають індивідуальний підхід до розвитку знань, вмінь та навичок учнів. Навчальна програма з іноземної мови передбачає також і міждисциплінарний підхід до вивчення іноземної мови. Загальні цілі освітньої навчальної програми з іноземної мови передбачають розвиток знань, умінь та навичок учнів з усіх видів діяльності: читання, говоріння, аудіювання, письмо.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі лінгво-дидактичних принципів вивчення другої іноземної мови в умовах мультилінгвізму учнями старших класів в Польщі.

1. Боднарчук Т.В. *Розвиток білінгвальної освіти в Австрії (1945–2010 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки”* / Тетяна Вікторівна Боднарчук; Хмельницький, 2012. – 20 с.

2. Зайцева Л.С. *Білінгвізм як мовне та соціальне явище* / Л.С. Зайцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Philologia/59619.doc.htm. – Загол. з екрану. – Мова укр.

3. Кемінь В.П. *Комунікативна граматики французької мови: Навчально-методичний посібник* / В.П. Кемінь, В.В. Лучкевич. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2013. – 124 с.

4. Нікольська Н.В. *Білінгвізм як педагогічна проблема в Європі, США та Канаді* / Н.В. Нікольська // *Гуманітарні науки*. – 2009. – №2. – С. 103 – 110.

5. Пукас О.А. *Раннє навчання іноземних мов в Чехії* / О.А. Пукас // *Вісник психології і педагогіки: зб. матер. студ. наук. конф. [“Сучасна іномовна освіта очима студентів”]*, (м. Київ, 26 березня 2015 р.) / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної

**ЗАГАЛЬНІ ЦІЛІ ОСВІТНЬОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ ПОЛЬЩІ: СТРАТЕГІЇ, НАВИЧКИ ТА ПІДХОДИ**

- педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 14. – К., 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до збірника: <http://www.psyh.kiev.ua/> Збірник наук. праць. – Випуск 17.
6. Тадеєва М.І. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред.: Мартинюк М.Т.]. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – Ч. 2 – С. 174 – 180.
7. Талалай Ю.О. Вивчення другої іноземної мови учнями старших класів у Чеській Республіці в умовах мультилінгвізму / Ю. О. Талалай // Іншомовна освіта педагога: виклики, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5 листопада 2015 р. / Міністерство освіти і науки України, Київ університет ім. Б. Грінченка, Британська Рада в Україні, Гете Інститут в Україні, Авторизований центр міжнародних екзаменів “Grade Education Centre”; редкол.: О.В. Котенко, Н.В. Кошарна, Н.М. Віннікова. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 260 с.
8. Bandura E. Rozwijanie kompetencji interkulturowej w nowych materiałach do nauczania języka angielskiego dla szkół średnich / E. Bandura. – In: H. Komorowska (red.) – Reforma w nauce języka obcego. Nowe programy i podręczniki. – Warszawa: IBE 2003. – 2000. – S. 56 – 68.
9. Boeckmann K.-B. Sprachen der Bildung statt “Deutsch als Zweitsprache”/ K.-B. Boeckmann // ÖdaF-Mitteilungen. – 2009. – № 2. – S. 16 – 28.
10. Christ H. Fremdsprachenunterricht für das Jahr 2000 / H. Christ // Sprachenpolitische Betrachtungen zum Lehren und Lernen fremder Sprachen. – Tübingen, 1991. – S. 26.
11. Holec H. Autonomy and self-directed learning: present fields of application / Autonomy at apprenticeship autodirige: terrains d’application actuel. – Strasbourg: Europarat, 1988. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://portal.kobv.de/uid.do?jsessionid=7B5A04EF3182B5AFD4B0AFA5C6FA8A4D?query=b3kat_BV024375014&index=internal&plv=2.
12. Janikova V. Autonomni učeni a lexikální strategie při osvojování cizích jazyku / V. Janikova. – Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy university, 2007. – 62 – 114 s.
13. Jelinek S. Soudobé tendence v teorii a v praxi vyučovani cizim jazykum / S. Jelinek. – In: Kubik M., Schmidt W. Jazykoveda a príprava učitelu jazyku. – Praha: UK, 1980. – 103 – 118 s.
14. Komorowska H. Metodyka nauczania języków obcych / Hanna Komorowska. – Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1999. – 266 s.
15. Krumm H.-J. Von der additiven zur curricularen Mehrsprachigkeit: Über die Notwendigkeit der Einbeziehung von Minderheiten-, Migranten- und Nachbarsprachen/ H.-J. Krumm. – In: B. Hufeisen, M. Lutjeharms (eds): Gesamtsprachen curriculum – Integrierte Sprachendidaktik – Common Curriculum. Theoretische Überlegungen und Beispiele der Umsetzung. – 2005. – S. 27 – 36.

Стаття надійшла до редакції 09.12.2016

“Різдво є кожного разу, коли ти посміхаєшся своєму братові та простягаєш йому руку;

Різдво є кожного разу, коли ти мовчатимеш, щоб вислухувати іншого;

Різдво є кожного разу, коли ти не приймаєш тих принципів, що залишають пригноблених на узбіччі суспільства;

Різдво є кожного разу, коли ти розділяєш надію з тими, хто зневіряється у фізичній та духовній убогості;

Різдво є кожного разу, коли ти покірно визнаєш свої обмеження та свої слабкості;

Різдво є кожного разу, коли ти дозволяєш Господові знову народитися, щоб дарувати Його іншим”.

*Мати П'єреза
католицька черниця, засновниця добродійних місій*

